

СУЧАСНИЙ СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті проведений аналіз нинішнього стану технічних ресурсів аграрного сектору України, висвітлені проблеми його формування та запропоновані шляхи їх розв'язання.

Постановка проблеми. Розвиток аграрного виробництва та його економічна ефективність визначається виробничо-технічним потенціалом, найважливішою складовою якого є техніка. Сьогодні оновлення матеріально-технічної бази – це одне із найважливіших завдань аграрного сектору. Але через обмежені бюджетні кошти, нестачу власних джерел сільськогосподарських підприємств, високі кредитні ставки не можливо прискорити оновлення виробничо-технічного потенціалу. Тому формування та розвиток матеріально-технічної бази сільського господарства набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Враховуючи важливість проблем формування матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, їх вирішенню присвячені наукові праці багатьох вчених і практиків. Вагомий внесок у їх розробку внесли такі вчені-економісти: В.Я.Амбросов, Я.К. Білоусько, В.Г. Більський, П.А. Денисенко, М.Г. Лобас, Г.М. Підлісецький, В.О. Питулько, П.Т.Саблук, В.С.Шабанін та інші.

Водночас чимало питань, що стосується формування та розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства є малодослідженими. Саме тому, на нашу думку, неможна стверджувати про остаточне вирішення вказаної вище проблеми.

Мета статті. Метою статті є виявлення сучасного стану матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств та опрацювання шляхів подолання існуючих проблем в цій сфері.

Основний матеріал. Сільське господарство на сучасному етапі набуває змін. За останні роки спостерігається зростання виробництва продукції у сільському господарстві (табл.1). А це свідчить про поліпшення використання виробничо-технічного потенціалу у сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 1

Валова продукція сільського господарства
(в порівняльних цінах 2005 р.), млн. грн.

Показники	1990	2000р.	2005р.	2010р.	2010р. у % до 2000р.
Усіх категорій господарств					
Валова продукція - всього	145874,9	77889,4	92585	100536,2	129,1
в тому числі:					
продукція рослинництва	66559,7	43573	53975,6	58677,6	134,7
продукція тваринництва	79315,2	34316,4	38610	41858,6	122,0
Сільськогосподарські підприємства					
Валова продукція - всього	101299,1	26478	33802,4	45149,2	170,5
в тому числі:					
продукція рослинництва	49913,8	17820,4	21731,5	26443,9	148,4
продукція тваринництва	51385,3	8957,6	12070,9	18705,3	208,8

Джерело: Держкомстат

Разом з тим поглиблений аналіз показує, що протягом 1991-1999 рр. спостерігається різке зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, яке призвело до стійкої тенденції спаду матеріально-технічної оснащеності.

Починаючи з 2000 року держава почала здійснювати заходи, направлені на відновлення технічної бази. Натомість було запроваджено короткострокове кредитування з частковою компенсацією відсотків банків за рахунок бюджету, поліпшились умови придбання сільськогосподарськими підприємствами основних технічних засобів виробництва. Зростання виробництва сільськогосподарської продукції свідчить про поліпшення використання матеріально-технічної бази. Але все це не дало значного ефекту.

З року в рік в сільськогосподарських підприємствах кількість техніки, потрібної для виконання основних технологічних операцій, зменшується. Питома вага основних видів техніки, яка відпрацювала свій фізичний ресурс, збільшується. За останніх 10 років кількість тракторів та зернозбиральних комбайнів в сільськогосподарських підприємствах зменшилась на 51 та 49,7% відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка наявності тракторів та комбайнів, всього та їх частка в сільськогосподарських підприємствах у 2000-2008 рр., тис. штук

	2000р.			2008р.			2010р.			Відношення 2010р. до 2000р.,%	
	Всього	С.г. підпр.	% у с.г. підпр.	Всього	С.г. підпр.	% у с.г. підпр.	Всього	С.г. підпр.	% у с.г. підпр.	Всього	С.г. підпр.
Трактори всіх марок	382,6	281,6	73,6	319,9	161,8	50,6	310,2	137,8	44,4	81,1	49,0
Зерно- збиральні комбайни	67,4	65,2	96,7	57,4	39,1	6,8	53,5	32,8	61,3	79,4	50,3

Джерело: Держкомстат

Щорічно сільськогосподарські підприємства списують близько 4 тис. тракторів, 1,1-1,5 тисяч зернозбиральних комбайнів, а надходження їх не перевищує відповідно 10 та 3,5 тисяч, в свою чергу відбивається на загальній кількості техніки в сільгосппідприємствах. Навантаження на трактор та комбайн в Україні у 3-7 разів перевищує відповідні показники розвинених країн.

Галузь вітчизняного сільськогосподарського машинобудування знаходиться у стані глибокої кризи. З року в рік обсяги виробництва основних видів сільськогосподарської техніки знаходяться на дуже низькому рівні. Такий стан зумовлений обмеженим попитом на техніку українських виробників. Селяни неохоче купляють вітчизняну, враховуючи її низьку якість

та високу ціну, віддаючи перевагу іноземній техніці. 70 відсотків техніки, придбаної українськими сільгоспвиробниками сьогодні завозиться з-за кордону. Техніки іноземного виробництва стає все більше і більше, а українські заводи зникають.

Обсяги поставки техніки за 20 років зменшились (табл.3). Так, поставка тракторів зменшилась більш як у 6 разів, а зернозбиральних комбайнів в 4,8 разів.

Таблиця 3

Поставка сільськогосподарської техніки у сільськогосподарські підприємства у 1990-2010 рр., тис.шт

	1990р.	2001р.	2004р.	2005р.	2008р.	2010р.
Тракторів, всього	49,4	3,8	7,5	8,6	10,3	8,2
Зернозбиральні комбайни	9,6	1,5	1,6	2,4	3,4	2,0
Сівалки	57,1	2,0	9,9	11,3	9,9	4,5

Сьогодні матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств, ще спроможна виконувати основні технологічні операції, але вона відпрацювала свій технічний ресурс, причому близько 80% наявного парку становлять низькопродуктивні та морально застарілі машини.

Зношеність машин та відсутність необхідних коштів у сільськогосподарських виробників не дозволяють виконувати потрібні обсяги ремонту наявної техніки, а тому її готовність різко знизилася. Для підтримання техніки в робочому стані необхідно щорічно ремонтувати практично увесь наявний машинно-тракторний парк, але сільськогосподарські товаровиробники позбавилися значної частини ремонтно-технічного обслуговування. Значна частина ремонтних майстерень підприємств і пунктів технічного обслуговування виведені з ладу. Тому рівень ремонту дуже низький.

Вартість ремонтних послуг на ремонтних заводах, майстернях загального призначення, станціях обслуговування досягає 50% і більше валового доходу сільськогосподарських товаровиробників.

Для вирішення проблеми недостатнього технічного забезпечення, сільськогосподарські підприємства вимушені залучати до виконання основних технологічних операцій сторонні організації. Виконані сторонніми організаціями роботи в структурі витрат на виробництво продукції рослинництва становлять на рівні 18-20%.

Ціни на послуги з виконання основних технологічних операцій значно спустошують рахунки сільськогосподарських підприємств, що призводить до зниження ефективності їх виробництва.

Висока ефективність використання матеріально-технічної бази досягається при оптимальній технічній оснащеності, своєчасному оновленні та ремонтно-технічному обслуговуванні. Об'єктивною передумовою такої відповідності є забезпеченість сільськогосподарських товаровиробників достатньою кількістю високоефективних технічних засобів, запасних частин, нафтопродуктів, інженерно-технічними та виробничими послугами.

Для цього доцільно розглянути варіанти кооперування сільськогосподарських підприємств для спільної закупівлі сільськогосподарської техніки, спрямувавши на лізингові відносини при державній підтримці. Лізинг для аграрного сектору України є ефективним інвестиційним механізмом оновлення техніки. За даними Європейської Федерації Національних Асоціацій Лізингових компаній, у формі лізингових операцій у Німеччині здійснюється майже 17% усіх інвестицій, в Англії — 28, у США — 30, у Франції — близько 18, в Нідерландах — 11, у Швеції — 26, в Австрії — 20% [3,с.64] .

Висновки. Вирішенням проблеми оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств є кооперація. Придбати техніку можливо і на умовах лізингу. У міжгосподарських кооперативних формуваннях раціонально і ефективно використовувати техніку.

Анотація. В статті проаналізовано сучасне становище технічних ресурсів аграрного комплексу України, виділені основні проблеми його формування і пропонуються шляхи їх вирішення.

Ключевые слова: *материально-техническая база, техническое обслуживание, техническая политика, лизинг.*

Summary. *The current state of technical resources of agrarian complex of Ukraine is considered its basic problems are allocated and ways of their decision are offered in the article.*

Література.

1. Білоусько Я.К., В.О.Питулько, В.Л.Товстопят. Державна підтримка техніко-технологічного забезпечення аграрного виробництва//Економіка АПК.-2005. - №5.- С.30-35.

2. Добіжа Н.В. Відтворення матеріально-технічної бази - основа зростання сільськогосподарського виробництва / Н.В. Добіжа // Економіка АПК.-2008.-№ 4.- С.78-83.

3. Руденко М.М. Лізинг в АПК у контексті відновлення основних засобів аграрних підприємств / М.М.Руденко // Економіка АПК.- 2009.- № 4. - С.63-67.